

מילואים

הַלְבוּת שֶׁבֶת סִימָן תַּג תֵּד

המשך מעמוד הקודם

בשבת יזה הכסא של אליהו הנביא, וכן לבקש אליהו מלאך הברית עמוד על ימיני וכו', הלא אינו בא בשבת מחוץ לתחום.

וביאר, שאליהו הנביא יש בו בחינת אדם ובחינת מלאך, וכאשר מתגלה הוא בעולם הזה כשהוא מתלבש בגופו, אז הוא בבחינת אדם ומחויב במצוות ואינו יכול לבא מחוץ לתחום, ולכן לעתיד לבא שיגיע לירושלים ולשכת הגזית לא יוכל לבוא בשבת, כיון שגופו נמצא בגן עדן התחתון וכשיבא יצטרך ללכת מרחק י"ב מיל על הקרקע ולא מלמעלה למטה. אך בבואו לברית מילה שהוא בא בתורת מלאך שאינו מצווה בשמירת שבת, ועוד, שיורד הוא מלמעלה למטה, בזה לא שייך איסור תחומין.

(משנ"ב ס"ק ט)

אין רוצה לומר שנקנס בפקינה בשבת¹¹.

11) ואם נכנס לספינה בערב שבת ושוה בה בבין השמשות, התבאר לעיל (סי' רמח ס"ק כב) שמתור לו לצאת ממנה לאחר מכן ולהכנס אליה שוב בשבת. ומי אחר שירד ממנה אין לו אלא ד' אמות, אלא אם כן נכנסה הספינה לעיר, שאז כל העיר כד' אמותיו.

אסור לו לצאת משם אף אם יוצא הדרך היתר למעלה מי' טפחים, ולא נאמר להקל בספק במקום שיש חזקה.

(משנ"ב ס"ק י)

רוצה לומר, על-ידי צמודים¹⁰.

9) אבל בנוסע בספינה למעלה מעשרה טפחים, מקילים גם חוץ לי"ב מיל, כמבואר להלן (ס"ק ח).

(משנ"ב ס"ק יז)

אפלו בלמעלה מעשרה¹⁰.

10) וכן מצינו שאליהו הנביא אינו בא בשבת. וכתב המג"א (סי' רצה ס"ק ב) שהטעם בכך משום שכשהתחום הוא יותר מי"ב מיל נאמר איסור תחומין גם למעלה מי' טפחים. וביאר הפמ"ג (א"א שם), שהרי הרקיע רחוק מן הארץ חמש מאות שנה, וזה דאי יותר מי"ב מיל. אכן בשרית חתם סופר (חי' סי' צח) הקשה על זה, שמדידת התחום אינה נעשית מלמעלה למטה אלא על פני הארץ. ועוד, שאם אכן אין אליהו יכול לבא בשבת, כיצד נוהגים המוהלים לומר אף

הַלְבוּת שֶׁבֶת סִימָן תַּה

המשך מעמוד ער

(משנ"ב ס"ק יז)

הרי היא פלה קאריבע אמות¹³, וכדלקמה בקע"ף ח¹⁴.

13) והטעם לזה כתב להלן (ס"ק לח), שכיון ששבת באויר מחיצותיה מבעוד יום הרי היא לו כד' אמות. ומי"מ אין לו ממנה אלפיים אמה לכל רוח, כמו שכתב להלן (ס"ק מא).

14) ובביה"ל שם (ד"ה אם) הביא בשם הבית מאיר, שיש לדון האם צריך שתהיה העיר מוקפת מחיצות דוקא, או שכל שנכנס לעיר ששבת בה בבין השמשות מותר לו להלך את כולה אף שהיא רשות הריבים, ולהלך (שם) תבואר מסקנת דבריו.

(שעה"צ ס"ק יז)

יין עוד צייר בקנן אבקה¹⁵.

15) שכתב שם, שאם היתה הספינה בבין השמשות למטה מי' טפחים, ונכנס לקנות בה שביתה מערב שבת וישב בה בשבת, מבואר בש"ע לעיל (סי' רמח ס"ג) שמתור לו אף להפליג בה בשבת, ואם חזרה לאחוריה ונכנסה לתחומה הראשון, הרי הוא חוזר לדון תחומה הראשון כיון שיצא בהיתר.

(משנ"ב ס"ק טו)

אפלו אריבע אמות¹¹.

10) הגאון יעקב (עירונין מה, ב ד"ה איבעיא לן) כתב, שיש להסתפק בדין חפציו שנשארו בעיר, אם דינם כרגלי הבעלים ואי אפשר להוציאם מהעיר, או שמאחר שבכניסת השבת היו להם אלפיים אמה לכל רוח, אומרים 'שבת כיון שהותרה הותרה'.

11) ואם הוציאם בשבת והיה יום טוב אחר השבת, כתב המג"א (סי' תד ס"ק ה) שביום טוב מותר לו להלך אלפיים אמה ממקומו, שכיון ששתי קדושות הן אינו נדון אחר התחום שהיה לו בבין השמשות של השבת, אלא קונה שביתה ליום טוב בבין השמשות שלו.

(משנ"ב שם)

עין לעיל בסימן שצו בהג"ה¹².

12) שם התבאר שיש לו ד' אמות לכל רוח ואלכסונו [בשיעור ה' אמות וגו' חומשין]. והחזיר 'ארוח סי' קי ס"ק כד) הוסיף, שיכול לברר כיוון הריבוע לאיזה צד שירצה ואינו צריך להיות לריבוע העולם.

הַלְבוּת עֲרוּבֵי תְחוּמֵי סִימָן תַּמ

המשך מעמוד 550

(ביה"ל ד"ה ויאמר)

והאמירה מקצב³¹.

31) בספר נתיבות שבת (פמ"ז ס"ק נח) כתב, שמי"מ משמע שאם שלח קטן להניחו ואמר בעל הבית 'בהדין עירובא', אין העירוב חל. וטעם הדבר כתב שם, שדעת המשגיב [שהיא דעת רש"י] שגם ההנחה לשם עירוב צריכה להיות על ידי בן דעת ולא די באמירה של בעל הבית, ולכן אין הקטן יכול להניחו אלא על ידי שיתנו לאחר והוא יניחו. וראויה מה שכתבנו להלן סי' תטו ס"ק כג, מה שנתבאר שם על פי דברי הביה"ל כאן, שאין צריך אמירה דוקא בשעת הנחת העירוב. ומדברי הראשונים בסוגיא מוכח, שאם המשלח אמר שהפת תהיה לצורך עירוב

(משנ"ב ס"ק מא)

ולא אלקימי למקני שבייתה³⁰.

30) ואם קטן שנדיה בן י"ג שנה ביום השבת הניח את העירוב, כתב בשו"ת אמרי ישר (ח"א סי' יא) שאף שקניית העירוב חלה עם כניסת השבת ובשעה זו הוא כבר גדול, מי"מ חסרה האמירה, כיון שבערב שבת עדיין היה קטן. אכן אם אחר שהניח הקטן את העירוב יאמר הגדול 'בוה העירוב יהא מותר לי להלך', הרי זה מועיל, שכיון שסופו להגדיל בשבת נמצא שחללת השביתה היא מכח גדול ומועיל העירוב. אמנם על הגדול לברוק שאכן הונח העירוב במקום ההוא, משום שקטן אינו נאמן על הדבר.

הַלְבוּת שְׁבַת סִימָן תַּג תָּד

בְּאֵר הַגּוֹלָה רִט

א בְּעֵינֵי בְּנֵי אֵלֶּיךָ
מִיָּג וְלֹא נִפְשָׁתָא
וְהַמְבִּיחַ קִבְּרִים בְּפִתּוֹ
כּו מֵהַלְבוּת שְׁבַת
ב הַרְבֵּי הַמְּבִיחַ שֵׁם
בְּשֵׁם תְּשׁוּבָה
הַרְבֵּי אֵל שֵׁם וְשֵׁם
ד נִפְשָׁתָא וְהַמְּבִיחַ
והַרְבֵּי אֵל מִתְּהַיִּימָן
ז דְּעִיבֵין
ח מִשְׁבֹּחַ
ט נִקְלָלֵל אֶתְּךָ לָה שֵׁם
י בְּנֵי אֵלֶיךָ
יא מִשְׁבֹּחַ
יב מִשְׁבֹּחַ

(ח) לטלטל ממש חוץ לארבע אמות (ט) אסור אפלו (א) תוף אלפים (ב) כית-יוסף בשם תוספות הגמרא פ"ק מי שהוציאוהו):

תָּד דִּין אִם יֵשׁ תְּחֻמִּין לְמַעַל מַעַשְׂהָ טְפָחִים, וְכִי סְעִיף אָחָד:

א *המהלך חוץ לתחום (א) למעלה מעשרה טפחים, בגוף (ב) שקפץ על-גבי עמודים שגבוהים עשרה (א) *ואין בכל אחד מהם (ד) ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, הרי זה ספק אם יש תחומין למעלה מעשרה או לאו, יומה שיהיה (ה) בדרךנה יהיה ספקו להקל. הגה מיהו, אם היה הולך (ו) בדרך זה או על-ידי קפיצת שם) מתוך י"ב מיל חוץ ל"ב מיל, אזלין להקרא, (ז) *למאן דאמר תחומין די"ב מיל הוי דאורייתא (ד"ע ותשובת רמב"ם). (ח) *והואיל ואין (ה) בפינים ובנהרות אסור תחומין דאורייתא לדרךי הכל לפי שאינם דומים לדגלי מדבר, (ט) ימי שבא בספינה בשבת והגיע לנמל, אם משנכנס השבת עד שהגיע לנמל

בְּאֵר הַיֵּטֵב

(ב) בפינים. אפלו חוץ ל"ב מיל אין דאורייתא לפי שאין דומין לדגלי מדבר ולכן אזלין לקלא. ר"מ אלשקר סימן קח סבב דמטר לירד מן הספינה במעברת אם לא במקום שנהגו להחמיר,

בְּאֵר הַלְּבָה

* ואין בכל אחד מהם ארבעה טפחים וכו'. עין בלקוטי חתם-סופר חלק ששי סימן צו, בעגלות הכוללים על-ידי קיטור (שקרא ארץ-באין). דאין לישב עליהם בשבת, וגם בערב-שבת אסור אם יודע שישע בשבת, משום תחומין, ועין שם עוד טעם, וכן פתב בתשובות מהרי"א חלק א סימן נח דעל העגלות שקורין ארץ-באה"ן בכל עגון אסור, וכן פתב בפרש"י פלגת-שבת: * למאן דאמר וכו'. ודע, דלענין הוצאת הקמח או פלו חוץ ל"ב מיל, פתב בבגנת הגדולה דיש מחלקת בזה: הר"ב"ח פתב דבזה לכלי עלמא מדרבנן, והר"מ אלשיך סובר דהוא דאורייתא, והעמיקו מפורז-בנהר, ובחודשי חמק"ן לעירובין אייתא, דלמאן דאמר תחומין די"ב מיל הוא דאורייתא אף פלו הוא דאורייתא, ומכל מקום נראה דיש להקל בזה בלמעלה מעשרה, והלא עצם תחום די"ב מיל ולמשה מעשרה, אף באדם להרהר פוסקים אינו אלא מדרבנן: * והואיל ואין בפינים ובנהרות וכו'. וכתב בחודשי הגאון נבי עקבא אינר בשם הרב המגיד: והוא הדין דאין בכרמלית, ומסיים, דלפי זה, לדין דלית לנו רשות-הרבים, אין לנו עכשיו כלל תחומין דאורייתא, עד כאן לשונו. וכן פתב מהר"ם. אכן באמת קשה לומר כן, ואדרבה, משתימת המחבר שלא זכר כלל כרמלית רק מים תהרות משמע דנזקק ימים תהרות שאין מקום הלוך כלל, וכן פתב מהר"א בנה"ח: מיהו אם היה הולך וכו' למאן דאמר תחומין דאורייתא, משמע דגם לדין איכא תחומין דאורייתא, והלא לדעת איהו אחרונים המ"א הוא מן העומדים בשיטה זו ודבגמתי ליקא רשות-הרבים, עין בסיון שמו, ועל-ידיהן דאין מחלוק בזה. באמת עקר סקרא זו, אף שנוכחת מדברי הרמב"ם בחושבנה, מכל מקום קשה לקשה להגדילי שיהי בפינים איכא מאן דאמר דסביבא לה אלפים נמי דבר-תורה וליף לה ממגורשי דעיר אלף למגורש ואלף לתחום, והתם גודא לא תוי אלא כרמלית, דאלף השני שהיה שדה לבתמחו גודא אינו רשות-הרבים, ואפלו הכי נבי עקבא ואין עליה בצד לחוץ מן השעור הזה, ואם כן כמדוכן לדין דנזקק י"ב מיל מן התורה, כודא אפלו אם היו י"ב מיל כרמלית אף-על-פי-כן איכא אסור ד'אל יצא, וכן מוכח מרמב"ן בסוגין דף מג דלא סביבא לה כספרות הרמב"ם, ואף-על-פי שבבעקר הדין כן גבי-ן לדרך הרמב"ם בחושבנה, ונה לשונו שם: ואין אני קורא בזה אל יצא איש ממקומו בין שלא הלך שלש פרסאות ברגליו, שהרי הלוך הספינה אינו קרי הלוך כלל, ותמה על עצמן: הוא יושב ברשות-המגיד שלו, שהספינה רשות הניחיד היא וכו', ואמת חושש לו משום מהלך שלש פרסאות? איהו מינה גיח וספינה הוא דקא מסגיא וכו', עין שם, הרי דלא קאמי עליה רק משום שאינו מהלך, הא אלו הלך ברגליו כפינים י"ב מיל הוא דאורייתא למאן דאמר י"ב מיל דאורייתא, וכל-שכן בכרמלית בפישתה, ואם כן אף דאורייתא למאן דאמר י"ב מיל דאורייתא, בהולך ברגליו ומשום דאינו דומה לדגלי מדבר כלל, אבל על-פנינים בפישתה,

מ"א: (א) תוף אלפים. בין ד"א לו לטלטל חוץ אלפים, בתוף אלפים נמי אסור דנפרצה במלואה למקום האסור; וט"ו חולק ופסק כרש"י דבתוף אלפים נטר לטלטל כדרכו, ע"ש:

מַשְׁנֵה בְּרִיחַ

שצו סעיף ג: (ח) לטלטל ממש. כאורחה שלא על-ידי זריקה: (ט) אסור וכו'. והנשעם, דכיון דאי אפשיך לו לטלטל חוץ אלפים אלא על-ידי זריקה, דאי אפשיך לו להלך שם, תוף אלפים שלו נמי אסור לטלטל) כאורחה, משום דאלפים שלו נפרץ במלואה למקום האסור) לו בטלטול כאורחה. ודע, דרב (ד) הפוסקים חולקים על זה וסביבא להו דתוף אלפים אף בטלטול כי אורחה מטר, דלא מקרי פרוץ למקום האסור, דמקום הפתח הוא בעצם, ורק מפני שאי אפשיך לו לילך לשם שהוא חוץ אלפים, אין לו עצה לטלטל לשם כי אם על-ידי זריקה, וכן הסקימו (ס) האחרונים:

א (א) למעלה מעשרה טפחים. דכל למעלה מעשרה אינו מקום הלוך, דעקר מקום הלוך על הארץ היא, או על-פל-פינים בתוף עשרה דחשיב נמי כהלוך על הארץ, ונתסתפקו תו"ל אם שפך בזה אסור תחומין: (ב) שקפץ וכו'. והוא הדין כהלוך בארץ על-ידי שם, וכל דלקמיה: (א) ואין וכו'. דהרי הוא (ב) קאלו הולך בארץ, אבל אם היה בהם ארבעה דניחא תשימשהתה להלוך, חושב (ג) כמהלך על הארץ ופשיעה דאסור תחומין נוהג שם. ואפלו אם היה רק עמוד אחד של ארבעה טפחים, מקצתו בתוף תחומו ומקצתו חוץ לתחומו, אסור לצאת מראש אחד לראש השני רש"י: (ד) ארבעה טפחים על ארבעה טפחים. הא אם היה מצד אחד פחות מארבעה טפחים, (א) אף אם היה ארץ הרבה, לא ניחא תשימשהתה) וגם-כן בכלל ספק הוא: (ה) בדרךנה. חוץ לתחום דאלפים אמה עד י"ב מיל, שהוא לכלי עלמא מדרבנן: (ו) בדרך זה. רוצה לומר, על-ידי עמודים: (ז) למאן דאמר וכו'. רוצה לומר, להפוסקים דנקטי להלכה כהירושלמי דחוץ ל"ב מיל הוי דאורייתא, ונלפינן זאת מקרא ד'אל יצא איש ממקומו ביום השביעי', ומקום זה הוא חוץ לשנים-עשר מיל, כנגד מחנה ישנאל. ומדברי המחבר שכתב יומה שיהיה בדרךנה, וכו', משמע שמצד פן להלכה להחמיר בכישה בחוץ ל"ב מיל אפלו בלמעלה מעשרה, שהוא ספק דאורייתא, ובכאור הגמרא נוטה דעתו להפוסקים

דלעולם הוא דרבנן: (ח) והואיל ואין בפינים ובנהרות וכו'. רוצה לומר, אפלו חוץ ל"ב מיל אין דאורייתא לפי שאין דומין וכו', דלמאן דאמר דאורייתא - ממדבר ילפינן, כנ"ל, והליכתו בה בפישה ולא בפנים, ולכן מקלינן בהו למעלה מעשרה: (ט) מי שבא בספינה בשבת. אין רוצה לומר שנכנס בספינה בשבת, דאי הכי הלא היה בבית-השמשות בבשעה וקנה שם שבתתה ואסור לירד מהספינה

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(ד) רש"י ורמב"ן יומתו ואור ודע ורש"י א"רובו יחס, וכפרוש כבו מנאל מוכח גס"ב דסבר הכי, עין בסוף החושבנה, ובאליה נכה הביא בשם הפרישה דגם משתימת הרא"ש והטור משמע כן, וכן כוב הגמרא באורו, ודעת הגה"ה הוא רק דעת התוספות והנהגת הרמב"ם: (ט) ט"ו ונהג"א א"ש בשם שהוכיחו כן באריות) וכן פתב האליה נכה בשם פשה פוסקים וכן פתבו שארי אחרונים, ודלא כב"ח שקתב להחמיר: (ב) לכוש: (ג) גמרא: (א) אליה נכה. ומכל מקום אם היה עשר ארץ כי היא גונא צריך עיון, דאפשר דהו ניחא תשימשהתה וטוי כעמוד ארבעה על ארבעה:

הלכות שבת סימן תר תה

(י) לעולם היתה (ט) למעלה מעשרה מקרקע הים או הנהר, (יא) יורד ואינו נמנע ויש לו אלפים אמה (יב) *ממקום שפגע בו למטה מעשרה: הגה ואם הוא ספק (יג) אם הוא למעלה מעשרה או לא, (יד) אזלינן לקלא (המגיד פכ"ו). (טו) ואם כבר (ג) יצא אלפים ממקום שפגע למטה מעשרה, דאין לו רק ארבע אמות, מכל מקום אם צריך לצאת מן הספינה (טז) מכל גשמים שיורדים עליו או שחמה זורחת עליו (יז) או שצריך לנקיבו (ד) וצריך מכל זה לכנס בעיר, הנה לה כל העיר כארבע אמותיו וכיין דעל על י"ו ומדכי והג"א פרק מי שהוציאם). ועין לקמן סימן תו. ועין לעיל סימן רסו, מי שרובכ בדרך וחסקה לו בערב שבת ביצד יעשה:

א משנה ערוכין ג"כ
ובתנא קמא, וכן פוסק
בשמים שפרק בו
כ שם פירושא וקלסנא
פירא

תה דין היוצא חוץ לתחום, ובו ט' סעיפים:

א *מי שניצא חוץ לתחום אפלו אמה (ב) אחת (א) לא יכנס להיות בכני העיר, ואין לו אלא (ג) ארבע אמות (ב) מעמידת רגליו ולחוץ: **ב** היתה רגלו אחת תוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום,

באר היטב

אסור להקל יותר, כמ"ש סימן תג וסימן ת. הבא בשבת מחוץ לתחום מפר לילך ביום טוב שלאחריו חוץ לארבע אמות. בית יוסף. ועין מגן אברהם:
(6) אחת. עמ"א שהעלה, מאחר ד"א שלו מקבלים בתוך התחום ולכן ג"ל להקל בזה אם היה אנוס, דק"ל הכלעת תחומין מלקחא היא, אבל לדבר הרשות דכ"ע לאו מלקחא, ע"ש: (3) ד"א. עמ"ש

באור הלכה

לנמל, אלא רוצה לומר, שבא עם הספינה בשבת והגיע לנמל: (י) לעולם וכו'. דאם היתה אפלו פעם אחת למטה מעשרה¹⁸², (ד) אף בתוך השבת קנה שם שבייתה¹⁸³, ואם ממקום שהוא עד הנמל הוא יותר מאלפים, (ה) שוב אינו רשאי לירד מהספינה להנמל, דאין לו אלא ארבע אמות, דהיגונו מקום ישיבתו בספינה שחשיבא בלה כארבע אמות. ויכשפולגי בשבת בספינה העומדת למעלה מעשרה טפחים על-מנת לירד ממנה בשבת זה במקום אחר מעבר השני שהוא חוץ לאלפים אמה, צריך לזהר שמניד שגנה שם שבייתה בספינה בבין השמשות כשהיא (1) עומדת למעלה מעשרה טפחים, לא יצא ליבשה, דאם יצא ליבשה יעשה אחת קנה שם שבייתה ושוב יהיה אסור לו לירד ממנה לנמל שהוא חוץ לאלפים ממקום שבייתו על הארץ, וכמו שכתוב בסימן רמח, עין שם:

והן אוסרין במעברת, ועין ת"ד ע"ד, כנה"ג. ועמ"ש סימן שלט ס"ו:
(3) למעלה. וכ' המ"א: ואם יצא פעם א' ליבשה משחקה קנה שם שבייתה ואין לו אלא משם אלפים, כד"ה בשם הרשב"ץ: (2) יצא. כלומר שהפליגה ספינתו משם חוץ לאלפים: (7) וצריך. וה"ה אם דחפוהו א"י לתוף העיר הנה קלה קד"א. ועמ"ש סימן תה. ואם לא יצא ממקום שפגע למטה מ' אלפים אמה וקלקתה מדהו בחצי העיר, אף בכרמלית יש לנו להחמיר ואף שאינו דומה לגמרי לדגלי מדבר. כן נראה לעניות דעתי: * ממקום שפגע וכו'. לכאורה מוסתם, משמע דאפלו רק דרך הליכה פגעה במקום שהוא למטה מעשרה גס-כך קנה שבייתה באותו מקום. וקשה, דהא משמע בגמרא דף מה דהיבא דמיני נדי לא קנה שבייתה אפלו בלמטה מעשרה, והכי נמי דכנתה? ואפשר לחלק דהולך בספינה שאני, דספינה מינה נוחא ומיא דקא מסגי תוחה, וכמו שפצינו סבא זו בבבא מציעא דף ט עמוד ב. אמנם אחר-כך מצאתי בחדושי רשב"א שהקשה קצין זה על הא דמספקין בגמרא לענין ספינה הולכת למעלה מעשרה אי יש לתחומין אי לא ומתינו ראינה לזה מספינה דרבן גמליאל, עין שם, פתב על זה וזה לשונו: וקשה לי, דהא ספינה מיני נדא, ואמרין לקמן דמיא בעביס לא קנו שבייתה משום דנדו וכו'; ויש לומר, דספינה דרבן גמליאל קל בין השמשות מינה נוחא. אחר-כך מצאתי בדבריו גס-כך בחדושי הרמב"ן, שאפלו בפחות מעשרה בספינה הולכת אין בה משום יוצא מחוץ לתחום משום

(יא) יורד וכו'. ואם הספינה רחוק מן הנמל, יורד דרך כבש. ולעבר דרך מעברת השט על-פני המים (שקורין פרא"ם), אם היא קשורה בספינה ובנמל, לכלי עלמא מתר לירד, ואם אינה קשורה, (1) יש מתירין, ויש אוסרין מפני שגורא קשט, כיון שלא שבת עליו מבעוד יום¹⁸⁴; אכן בשלחן-ערוך הגר"ז (ס) משמע, דכשלא יצא מן הספינה ליבשה מעת ששבת בין השמשות עד עכשו, מתר: (יב) ממקום שפגע. רוצה לומר, אם פגע במקום שהוא למטה מעשרה רחוק מן הנמל, מודרין לו האלפים אמה משם: (יג) אם הוא למעלה מעשרה מעשרה וכו'. קאי אשעור י"ב מיל דאימס ונהרות, והוא הדין (ט) לענין שעור דאלפים ויבשה: (יד) אזלינן לקלא. ותלינן דמשנכנס השבת עד שהגיע לנמל היה למעלה מעשרה, משום (י) דספקא דרבנן לקלא: (טו) ואם כבר יצא. רוצה לומר, שפגע במקום אחד למטה מעשרה טפחים וקנה שם שבייתה ונתרחק שם יותר מאלפים, דמן הדין אין לו רק ארבע אמות, כדן יצא חוץ לתחום דאפלו באנוס אין לו רק ארבע אמות, אפלו הכי אם מתמת אנוס נכנס בתוך עיר (16) מקפת מחיצות, נחשב לו כל העיר כארבע אמות, דבין הוציאיהו עכו"ם ותנווהו בתוך עיר מקפת מחיצות, בסימן תה. ואם לא יצא חוץ לאלפים ורק שקלקתה מדהו בחצי העיר, (יז) אינו רשאי לילך רק עד מקום שקלקתה מדהו. הבא ביום טוב מחוץ לתחום ממקום שפגע למטה מעשרה, מכל מקום בשבת (יג) שלאחריו מתר ללכת אלפים ממקום שעומד, דשבת ביום טוב שתי קדשות הן, ומשום הכנה אין בו אסור כיון דלא עביד ולא מירי [אחרונים]: (טז) מכל גשמים וכו'. וכל-שכונן אם דחפוהו עכו"ם לתוף העיר, דהוי לה כל העיר כלה כארבע אמות, (יד) ומכל מקום לא יאמר לעכו"ם שידחפו אותו: (יז) או שצריך וכו'. וכל זה כשלא מצא מקום צנוע לפנות וכן מקום להסתר מחמה או גשמים עד תוף העיר, דאי לא הכי אסור לו לכנס, ובדלקמן בסימן תו, וזהו שכתב רמ"א יענין לקמן וכו':

א (א) לא יכנס להיות וכו'. רוצה לומר, דלא תימא (ב) דאמה אחת לא תשיב יציאה וממילא הוא בכני העיר: (ב) מעמידת רגליו ולחוץ.

שער הציון

(ד) הגר"א, וכן מוכח מלשון המחבר: (ה) ואף שההליכה באמצע העלה מעשרה (רשב"א וריטב"א): (1) דאם היתה אז עומדת למטה מעשרה טפחים הוי בעומדת על הארץ וקנה שבייתה בבשה: (1) מגן אברהם וש"א: (2) עין בשלחן-ערוך הגר"ז בסימן רמח דמקל באפן זה אפלו לצאת מספינה לספינה, וכל-שכונן כזה: (3) עלת-שבת ואלהי רבה: (4) אף דיש פאן ספקספקא להחמיר¹⁸⁵, דשפא הוא למטה מעשרה ושפא יש תחומין למעלה מעשרה. ועין בספר בית-מאיר: (5) ובדלקמן בסימן תה סעיף ו: (6) מגן אברהם וש"א: (7) והוא הדין להפך, אם בא בשבת מפר ביום טוב שלאחריו: (8) אחרונים: (9) הנה זה הלשון 'להיות בכני העיר' מוכח בשור, ושם הפרש פשוטו דלא יכנס להיות בכני העיר, אבל בשעור השלמת ארבע אמות ממקום שהוא, מתר לכנס, והוא בדעת הנר"ה דיש לו ארבע אמות לכל צד, אבל במחבר שפסם דהארבע אמות דוקא לצד חוץ, ליכא לפרש הכי, ובכר העיר בזה הפר"מגדים בסימן שצו, ועלין דחקנו לפרש הכי:

הַלְבוּת שֶׁפֶת סִימָן תַּד תַּה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יז]

שאם לא יצא כלל ליבשה אין צורך בטעם זה שהספינה הרי היא כביתו, ולכן יכול אף לעבור מספינה לספינה, שמאחר שנכנס לספינה הראשונה בשעת היתר דודיינו בערב שבת, שוב אינו נראה כשט אם הספינה מתחילה לנוע בשבת.

[שעה"צ ס"ק יז]

אף ד"ש קאן ספק־ספקא להקמיר¹⁵.

15) מדין זה הוכיחו השער המלך (פ"י מהל' מקואות ה"ו כלל ה) והרעק"א (הגהות לשו"ע כאן) שלא כדברי המשנה למלך (פ"ח מהל' אבות הטומאה ה"ה) הסובר שגם בדינים דרבנן יש להחמיר באופן שיש ספק ספיקא להחמיר, אלא לעולם דרבנן הולכים לקולא אף כשיש ספק ספיקא להחמיר.

סימן תה

דין היוצא חוץ לתחום

[משנ"ב ס"ק א]

לא יקנס להי"ת וכו'.

1) ואם אין ידוע אם דקדקו מודדי התחום במדידה או שהפחיתו ט"ו אמה מפני הטועים [ראה משנה עירובין נב, ב], כתב הרשב"א (עבודת הקודש בית נתיבות ש"ה פי"ג) שיש להניח שהמודדים העמידו את ציון סוף התחום במרחק ט"ו אמה לפני השיעור האמיתי של אלפיים אמה, וכשיטת רבי שמעון (עירובין שם). אכן הרמב"ם (פכ"ז מהל' שבת ה"א) פסק כת"ק, שציון התחום הוא בסוף אלפיים אמה, וכן כתב הרמב"ן (מלחמות ה' עירובין טו, א בדפי הרי"ף) בדעת הרי"ף, שאין הלכה כר"ש, וכן דעת הרא"ש (שם סוף פ"ד). וכתב הבית יוסף שכן יש לנקוט להלכה.

דאם היתה אפילו פעם אחת למטה מעשרה¹², אף בתוך השבת קנה שם שבת¹³.

12) ואם הספינה היתה למטה מעשרה אך האדם ישב בגובהה של הספינה והיו יותר מי' טפחים מרגליו לקרקעית המים, כתב לעיל (סי' רמח ס"ק יד) שנחלקו בזה הפוסקים אם כיון שנח להלך בספינה דנים את האדם כעומד למטה. ומסקנת דבריו, שבשעת הצורך יש לסמוך על דברי המתירים.

13) ואף שמי שלא קנה שבתה בבין השמשות אינו קונה שבתה בשבת, ואין לו אלפיים אמה אלא ד' אמות [כגון במי שישן בדרך בכניסת השבת לדעת חכמים (במשנה מה, א) או באופן שעיקר שבתתו ממקומו כפי שמבואר בשו"ע לקמן סי' תט סי"א] מ"מ כתבו הראשונים שהבא בספינה דינו שונה. ובטעם הדבר נחלקו הראשונים, שיטת הרמב"ן (עירובין מג, א ד"ה עוד י"ל, וכן ביאר בחידושי הרעק"א מא, ב ד"ה בתוס' ד"ה ליקנו). שכיון שדעתו להגיע בשבת לנמל שבעיר פלונית ובידו להגיע לשם, אף שהוא רחוק משם מ"מ קונה הוא בבין השמשות שבתה במקום ההוא, כיון שאין תחומין למעלה מעשרה. ובשם התוספות כתב, שכשיורד לנמל בשבת קונה שבתה, ואף שאין קונים שבתה באמצע השבת, היינו דוקא במי שנמצא על הארץ, אבל מי שנמצא במקום שאין בו תחומין, כשירד הרי זה עבורו כמו בין השמשות.

[משנ"ב ס"ק יא]

מפני שגזא קשט, פ"ן שלא שבת עליו מקעוד יום¹⁴.

14) וכששבת בספינה מבעוד יום, כתב לעיל (סי' רמח ס"ק כב) שאין איסור בזה. והטעם, כיון שכששבת בספינה מבעוד יום הרי היא כביתו, ואינו נראה כשט כשנכנס לתוכה אפילו בשבת. והשו"ע הרב כתב (שם ק"א ס"ק ד, הובא בשעה"צ כאן ס"ק ח),